

NØKUR ORÐ TIL HARRA ERLEND PATURSSON

Eg eri ikki vanur at skriva í blóðini, og mær hevði eisini dámað best at sloppi frá tí nú eisini, men eg haldi tó, at tygum hava verið so grovur og óndskapsfullur móti okkum Suðuroyingum, at tað illa fer at bera til at lata slík skitin runublók, ið einans kunnu koma frá manni, ið hevur skógva alt rættlæti til viks, sita á okkum.

Ósiðiligur og ósannur eru tygum, kyniskur og skamleysur móti øllum teimum, ið ikki vilja lúta fyri tygum. Óndskapur og illvilji lýsir úr hvørjari reglu, tygum seta á prent móti okkum, ið als einki hava við tygum at gera. Fyri okkum hava tygum einans verið hin stóri svikjarin.

Svikjaranavnið vilja tygum aldri fáa tváð av tygum. Hin 19. apríl í fjór festi tygum svikjaranavn tygum á blað. Henda svikjaragerð tygara vil koma at standa í sögu okkara, sum hin grimasta og mest oyðandi, ið nakrantíð er gjørd. Tá tóku tygum fiskimannafjöldina heilt av fótum, forkomu okkum betri lónarlíkindi, forkomu okkum tað fullgöða úrslitið av verkfallinum, ið allir fiskimenn hövdu vónað. Tá noktaðu tygum fiskimönnum rætt til atkvøðugreiðslu, um verkfallið skuldi halda áfram ella ikki, noktaðu fiskimönnum at siga eitt korta nei til tygara uppegvandi og neyðarsliga sáttmála, ið hevur gjørt neyðina og trongdina í mongum fiskimannaheimi stórri enn nakrantíð áður. Flestu fiskimenn í Føroyum kenna hesa svikjaragerð tygara, og hvat ið enn hendir, so sleppa tygum ikki undan ábyrgðini av 19. apríl svikinum í 1953. Tað finst einki navn í nútíðarsögu okkara sum tygara, ið tað á einum sinni hevur eydnast at ríkið fiskimannin peningaliga so langt eftir rey. Í hundradum av krónum mistu hundradir av føroyskum fiskimönnum av tygara áðum í fjór. Hava tygum gloymt hetta, harra Erl. P.? Kann eitt grovari svik móti fiskimönnum hugsast? Tora tygum at mótmæla hesum? Víst er frekleiki tygara markleysur, men hesin veruleika, ið sviður dygt í mongum fiskimannaheimi í dag, verður í øllum fómur ringur at koma uttan um.

Fyri at ösa fiskimenn norðanfjörðs, fyri at royna at spjaða okkum Suðuroyingar, fyri at royna at fáa fiskimenn at gloyma tygara egnu ovurstóri svikjaragerðir móti fiskimannafjöldini, heita tygum í hvørjum einasta 14. sept. svikjaranavnið á okkum Suðuroyingar og serstakliga á Danbjörg. Lat tað vera at óndskapur tygara onkunstaðni ber frukt í dag, men tygum skulu vera alvisur í, at tygara ósanna ósingarskriving ikki hevur minsta ávirkan á okkum. Tygum skulu vera fullvisur í, at vit hvørki kunnu ella vilja vísa manni álit, ið eyðrænt hevur okkum fiskimenn fyrri upp í fleiri hundrad krónur bert av einari ársvinnu. Tilíkingum eyðræna og mergsúgvana av fiski mannsins lítu og hart vunnun inntøku venda vit bakið einaferð fyri altíð. Fyri okkum eru tygum svikjarin yvir øllum svikjarum. Tygum kunnu skriva hvønn einasta 14. sept. sprenfullan um svik, tað, at 19. apríl sáttmálin er tygara verk, sleppa tygum ikki undan. Tað rokast ikki, hvørki nú ella í framtíðini.

Fullvæl vita tygum, at Suðuroyar fiskimannafelag ikki er í verkfalli. Hetta er veruleiki, sjálvt um tygum vilja ástanda hetta ella ikki.

Tygum vita eisini fullvæl, hví so er.

Eingin fakfelagsleiðari við neista av ábyrgð í sær, vil nakrantíð finna uppá, at reka limir sínar út í verkfall, tá ið tað er ivasamt um verkfallið er lógligt ella ikki. Tygum minnst væl enn, at tað vóru tygum, ið undirritaðu tann sáttmálan, ið bant fiskimenn til ikki at gera verkfall í tvey ár ella til øvigar tíðir, sum tað annars eisini stendur í sáttmálanum. Vónandi eru tygum ikki so fullur av ósannindum, at tygum fara at avnoka hesa svikjaragerð tygara.

Kann ein við nøkrum rætti siga, at tað er forsvarligt at reka fiskimanna fjöldina út í verkfall, uttan at teir, ið ábyrgdina hava, vita sær eitt einasta oyra at veita teimum treingjandi fiskimannaheimum, konum og börnum? Hvat um hungur og hall gongur á? Skulu tey so svøla í hel?

Ásannandi hesar álvarsomu veruleikar tók harra Danbjörg seg burtur úr verkfallinum, og vit Suðuroyingar siga: rætt gjørdi hann.

Nú royndu tygum vissuliga at ljúgva fyri fólki norðanfjörðs, at Suðuroyar fiskimenn seta seg upp í móti Danbjörg, vilja revsa hann, vilja blaka hann úr starvinum o. s. fr. Tygum royna v. ö. orðum at samla tygum heiður sum hin frelsandi eingilin, royna at seta ilt millum Suðuroyar fiskimenn, royna at fáa ósingina so stóra sum gjørligt, royna at fáa alt tað hat, allan tann illvilja, alla tað spjaðing, ja, alt tað eiturkenda, ið kann fáa fólk at gloyma, at tygara og einans tygara er skuldin fyrri allarí tíoðing, ið fer fram í okkara landi í dag.

Eg havi hitt fleiri fiskimenn norðanfjörðs undir verkfallinum — álitismenn og av bestu skilamönnum. Vit hava tosað um verkfallið. Allir samli miskenna teir tygum fyri svikagerðina í fjór. Tá ið eg havi spurt teir, hvussu teir aftaná eina slíka svikagerð, tora at leggja út í verkfall við sama manni á odda, siga teir, at teir fyrst og fremst ikki vistu av nokrum, fyrr enn verkfallslýsingin stóð í blóðinum. Sáttmálin var jú undirritaður at galda fyri tvey ár, og hartil hövdu tygum róst honum í blaði tygara sum eitt stórtingið dygdarverk. Men eitt var øllum monnum greitt, at hesin sáttmáli ikki fór at halda í longdini, tí teir stóru peningaligi missirir, ið hann fírdi við sær, vildi neyða fiskimenn sjálvar at sprengja hann. Men allir vóru samdir um, at hetta skuldi gerast á lógligum grundarlag og við tilíkingum tryggleika aftanfyrri, at eingin ivi skuldi vera um, at fiskimenn vunu fullan sigur. Hetta hava tygum óivað fingið frænir um, og fyri at bjarga skinni tygara, royndu tygum sjálvandi at gera nakað, áðrenn fiskimenn sjálvir tóku avgerðina í sínar hendur. Hesj ferð tóku tygum beinan vegin tað fyrivarni, at leggja ábyrgdina í hendur fiskimanna. Ið hvussu so er, tygum komu tá at standa þúra friur, hvat so enn hendir. Eg skal ikki leggja meg úti tær atkvøðugreiðslur, men fram eru farnar, men hesir menn, ið eg havi tosað við, siga, at tær hava verið ógvuliga ógreiðar og luttókan sera lítill, ið hvussu er tað fyrru ferðina. Men komnir út í verkfall eru menn sjálvandi samdir um at halda áfram. At so er, prógvar seinasta atkvøðugreiðsla, men har vil eg halda, at fiskimenn ikki hövdu annað at gera enn at siga nei til so lítið aftaná at hava verið í verkfalli í 3 mánaðir.

Ein annar spurningur er, at manna

millum hevur verið talað um, at tygum gjørdi verkfallið, tí at tygum ikki toru at fara til val komandi heyst við 19. apríl sáttmálanum á baki. Hetta er satt at siga ógvuliga trúðligt. Altíð var jú farið. Tá ið eg havi lagt henda spurning fyrri teir menn, eg havi tosað við, so siga teir bart út, at ivaleyst hava tygara politisku ætlanir aftanfyrri. Tað vil so vera hjá einum politikkarum, og tygum eru jú kyniskur og samvitskur leysur nokk fyrri at gera tað; men hesir menn siga, at hjá fiskimönnum er eittans mið og mál fyrri verkfallinum: at tryggja teimum betri úrtøku og betri livilíkindi. Siðani kunnu tygum hava ætlanir, ið tygum sjálvar eri hugaður at hava. Sum sitandi formaður eru tygum sjálvskrivaður leiðari av verkfallinum. Fiskimenn vita, at tygum ikki tora at svíkja aftur, sjálvt um tygum tó vissuliga hava verið so nasadjarvar at hava bjóðað útgerðarmönnum vinnufrið í tvey ár móti at fiskimenn fingi eina einastu lítlu sáttmála-ábót, navnliga: *eitt einasta prosent aftrat í lívussáttmálanum.*

Politiskt, siga menn, hava tygum einki at vinna. Fyri tað kundu tygum gjørt fleiri 19. apríl sáttmálar aftrat. Endamáli tygara er jú loysing. Tað, ið tygum ikki fáa forkomið á annan hátt, vilja tygum jú forkoma við loysingini, ið av sær sjálvum vil leggja so stórar okkurbyrðar á fiskimenn, at teir aldri vilja fáa so góðar sáttmálar og so góða inntøku, at ikki hvørt oyra verður at gjalda í skatti og tolli, tolli og skatta o. s. fr. Eisini hetta er lætt skiljandi, men hvussu fáa tygum loysingarpolitik tygara at ríma saman við inntøkulíkindi fiskimanna?

Ógvuliga ofta eru tygum úti eftir arbeiddara- og fiskimannafyrirtekningu A. T. á Tvøroyri, samstundis sum tygum skíra Tvørámenn fyrri letingar, ið rópa eftir breyði. At hetta skal tæna sum ein

ræðumynd norðanfjörðs er sjálvandi lætt at skilja.

A. T. er í stórum peningaligum trupuleikum; tað er eingin loyna, men tíbetur eiga vit menn, ið av sonnum vilja leggja rygg til fyrri at bjarga hesum arbeidsvirknum og vónandi fer tað at eydnast, sjálvt um bæði tygum og onnur blóð av øllum alvi royna at drepa hetta virki, ið arbeiddarar, fiskimenn og arbeidsskivinnur við miklum sliti fingi á fótur aftaná at stóru handilshúsinj á Tvøroyri vóru farin um koll.

Hetta er eitt av tygara politisku vápnum, skitið, men tað er jú tað, ið hóskar best í hondum tygara. Fullvæl vita tygum, at bæði á Tvøroyri og aðrastaðir í Suðuroy er hópur av javnaðarmönnum. Tygum vóna, at fer A. T. ja so rúka sosialistarnir eisini. Har fara tygum skeivur. Um A. T. rýkur 10 ferðir, so er ikki ein stavur av alheimssosialismuni broyttur fyrri tað, — sosialisman verður í øllum fómur hin sama. Eingin fær rivið tann yvirbevisningur okkum, at einasta bjargning fyrri arbeidds- og fiskimannafjöldina er, at arbeiddarar og fiskimenn sjálvir eiga síni arbeidssambøð, og at teir á tann hátt kunnu ognar sær allan ágóðan av arbeiddi sínum.

Harra Erl. P., vit Suðuroyingar hava altíð gingið á odda fyrri at berjast fyrri betri korum og frígerðing fiskimanna. Í 1940 stóðu vit einsamallir í fiskimannaverkfalli og vunu. Vit vilja framvegis berjast fyrri heilagu stevnu okkara. Tað harmar okkum, ikki at kunna standa lið um lið við bróðurnar norðanfjörðs, men tygara svikjaragerðir, tygara ábyrgdarleysa framferð og tygara líta fakliga skynsemi forðaði okkum.

Eg hugsi ikki, tygum fara at vinna størvegis við at dálka okkum Suðuroyingar við tygara ljótu, skilaleysu og ósonnu skringing um einstakar menn, virki og fjöldina av fólkinum her í Suðuroy.

Suðuroyingur.

Nøkur orð til Kjartan Lützen

Ársakað av grein tygara í Dimmalætting 20 mars, loyvi eg mær at koma fram við nokrum viðmerkingum.

Mær var heldur dátt við, tá eg las grein tygara. Eg havi kent tygum í eini 20 ár fyrri at vera ein hampuligan og sakligan mann. Alop tygara á okkum adressufólk, sum tygum halda bert eru fá og fækast meira og meira, prógvar tað mótsatta.

Tygum vilja vera við, at eg skal hava skrivað, at eg einki havi móti lækna Eivind R. Nielsen, tað kann eg ikki minnst meg at hava gjørt, og eg trúgvi, tygum fara skeivur. Viðari skriva tygum: „Hví tit seta hesa grein í blaðið og broyta taktik er eyvita fyrri at dekkja útyvir Halvorsen, ið er lopin fram av (hevur hann nú tað?) og nú er stendur, og royna at draga skuldina yvir á øll adressufólkini, men er hann nú hetta verður? Meira ósympatískt menniskja skal ein leita leingi eftir, og hansara stórna norðanfyrri er als ikki so klár, sum hon hevur verið (Sær man tað, tygum ástanda, at hon hevur verið klár) tað skult tit gera tykkum klárt, jú longur hann er her, fleiri og fleiri stoytur hann frá sær við síni framferð, og sjúkrahúspersonale víðher hann sum skittin undir fótinum á sær.“

Eg havi havi við nógvar læknar at gera, men Halvorsen hevur gjørt mær meiri gott enn allir hinir, og hevur hann verið meira sympatískur móti mær, enn nakar annar, so tað er einki at undrast yvir, at eg haldi nóg av honum og ikki vil hava hann umbýttan við E. R. Nielsen, sum eg ongantíð havi havt nakað við at gjørt. Eg kann illa fáa meg til at trúgva, at E. R. Nielsen kann vera betri sjúkrahúslækni enn Halvorsen; hann hevur jú verið kommunulekni vesturi í Vágum og hevur mær vitandi einki havi við sjúkrahús at gera líti hési ári, meðan Halvorsen hevur verið sjúkrahúslækni alt síðani hann kom til Føroyar fyrri nógvum árum síðani.

Hevur tann praktiska erfaringin einki at siga í læknafakinum? ein skuldi trú tað mótsatta.

Tá tygum siga, at hann ikki virðir sjúkrahúspersonalið meira enn skittin undir fótinum á sær, so havi eg í teir 3-4 mánaðir, ið eg havi ligið á sjúkrahúsinum ongan av sjúkrahúspersonalium hoyrt sagt annað enn alt gott um lækna Halvorsen.

Tygum og aðrir mótsøðumenn okkara, dáma so væl at halda fram, at adressufólk bert er ein klikka av monnum, sum royna at útnýtta adressuna til egð gagn at fremja, men her trúgvi eg, at tygum taka feil. Eg trúgvi, at tann stóra fjöld av adressufólki, kvinnur so væl sum menn, forsvara lækna Halvorsen, tí at tey hava lært hann at kenna sum ein avhera góðan og sympatískan lækna.

Eg og fleiri adressufólk við mær halda, at tygum og tygara fylgisneytar bert er ein líti klikka. Tít skriva við gráturódd, at vit dálka sakleysu mann. Er lækni E. R. Nielsen nú so einglareinur, sum tygum vilja gera hann?

Tá var ikki eiti av runublókum, ið á sinni vóru send í hvørt hús í Norðoyum og eystari síðu av Eysturoy við frá tí føroyska læknafelagnum, sum E. R. Nielsen er limur av, og ivaleyst góðkendi. Eg havi ið hvussu so er ikki sæð nakra staðni, at hann hevur mótmælt hesum skrivi.

Tað, sum nú er skrivað um E. R. Nielsen, hevur hann sjálvar verið úti eftir. Addressumenn ætlaðu at spara E. R. Nielsen, men nú mólu tit so groft at ikki har til at tíg longur, tygum, Kjartan Lützen, mugu minnst til, at í okkara eygum er lækni Halvorsen tann sakleysi máðurin, sum órættur er gjørdur móti.

Óg heldur ikki halda vit, at E. R. N. er lógliga settur, tá ið tað „sjúkrahússýrie“, sum skal hava sett hann, ikki er lógliga valt.

H. C. Jacobsen